

АНТИМОНОПОЛЬНИЙ КОМІТЕТ УКРАЇНИ
АДМІНІСТРАТИВНА КОЛЕГІЯ ХАРКІВСЬКОГО ОБЛАСНОГО
ТЕРИТОРІАЛЬНОГО ВІДДІЛЕННЯ
РЕКОМЕНДАЦІЇ

15.02.2018 № 12 - рк/к

м. Харків

ПАТ «ХАРКІВГАЗ»

61109, м. Харків, вул. Безлюдівська, 1

Щодо припинення дій, які містять ознаки порушення законодавства про захист економічної конкуренції

За результатами розгляду заяви ТОВ – НПП «УКРГАЗГЕОАВТОМАТИКА» від 23.06.2016 № 405 (вх. від 29.06.2016 № 1923/І-59) про порушення законодавства про захист економічної конкуренції ПАТ «Харківгаз», на підставі подання першого відділу досліджень і розслідувань Харківського обласного територіального відділення Антимонопольного комітету України від 13.10.2016 № 353 за ознаками вчинення ПАТ «Харківгаз» порушення законодавства про захист економічної конкуренції, передбаченого частиною першою статті 13, пунктом 2 статті 50 Закону України «Про захист економічної конкуренції», адміністративною колегією Харківського обласного територіального відділення Антимонопольного комітету України прийнято розпорядження від 13.10.2016 № 131 – рп/к про початок розгляду справи № 1/02-98-16 (надалі - Справа).

В ході розгляду справи встановлено наступне.

ПАТ "Харківгаз" відповідно до статуту, затвердженому загальними зборами акціонерів товариства (протокол загальних зборів акціонерів від 13.04.2012 № 1) та зареєстрованому у виконавчому комітеті Харківської міської ради від 17.05.2012, номер запису 14801050040005806, є юридичною особою (господарюючим суб'єктом) за законодавством України. Місцезнаходження ПАТ "Харківгаз": 61109, м. Харків, вул. Безлюдівська, 1. Ідентифікаційний код - 03359500.

Основним видом діяльності ПАТ «Харківгаз» є розподілення газоподібного палива через місцеві (локальні) трубопроводи (код за КВЕД 35.22).

За наявною у територіального відділення інформацією ПАТ «Харківгаз» до липня 2015 року на підставі ліцензії від 14.04.2011 серії АГ № 507405, виданої

Національною комісією регулювання електроенергетики України, здійснювало діяльність з постачання природного газу за регульованим тарифом, а починаючи з липня 2015 року на підставі ліцензії на розподіл природного, нафтового газу та газу (метану) вугільних родовищ розподільчими газопроводами від 20.03.2015 серії АЕ № 295528, виданої Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сферах електроенергетики та комунальних послуг, - діяльність з розподілу природного газу.

Відповідно до абзацу другого частини першої статті 1 Закону України «Про природні монополії» природна монополія - це стан товарного ринку, при якому задоволення попиту на цьому ринку є більш ефективним за умови відсутності конкуренції внаслідок технологічних особливостей виробництва (у зв'язку з істотним зменшенням витрат виробництва на одиницю товару в міру збільшення обсягів виробництва), а товари (послуги), що виробляються суб'єктами природних монополій, не можуть бути замінені у споживанні іншими товарами (послугами), у зв'язку з чим попит на цьому товарному ринку менше залежить від зміни цін на ці товари (послуги), ніж попит на інші товари (послуги).

Згідно з абзацом п'ятим частини першої статті 1 Закону України «Про природні монополії» суміжний ринок – товарний ринок, що не перебуває у стані природної монополії, для суб'єктів якого реалізація вироблених товарів або використання товарів інших суб'єктів господарювання неможливе без посереднього використання товарів, що виробляється (реалізуються) суб'єктами природних монополій.

Абзацом другим статті 6 Закону України "Про природні монополії" передбачено, що до суміжних ринків, належить, зокрема: постачання природного газу та інших речовин, транспортування яких здійснюється трубопровідним транспортом.

Відповідно до частини першої статті 5 Закону України «Про природні монополії» розподіл природного і нафтового газу трубопроводами відноситься до сфери діяльності суб'єктів природних монополій.

Отже, здійснюючи діяльність з постачання природного газу за регульованим тарифом та розподілу природного газу, ПАТ "Харківгаз" відповідно до Закону України "Про природні монополії" є суб'єктом природної монополії.

У розумінні статті 1 Закону України «Про захист економічної конкуренції» ПАТ «Харківгаз» є суб'єктом господарювання.

Відповідно до вимог Закону України «Про Антимонопольний комітет України», Закону України «Про захист економічної конкуренції» та Методики визначення монопольного (домінуючого) становища суб'єктів господарювання на ринку, затвердженої розпорядженням Антимонопольного комітету України від 05.03.2002 № 49-р, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 01.04.2002 № 317/6605 (надалі – Методика), встановлено наступне.

Об'єктами аналізу щодо визначення монопольного (домінуючого) становища є:

- послуга з постачання природного газу за регульованим тарифом в період 2014 року та січня – червня 2015 року (оскільки внаслідок змін у діючому законодавстві ПАТ «Харківгаз» послуги з постачання природного газу надавало до липня 2015 року);

- ПАТ «Харківгаз» – надавач послуг.

Споживачами послуг з постачання природного газу за регульованим тарифом є фізичні особи, фізичні особи-підприємці, юридичні особи.

Діяльність на ринку постачання природного газу за регульованим тарифом регулюється, зокрема, Законом України «Про природні монополії», Постановою Кабінету Міністрів України від 27.12.2001 № 1729 "Про забезпечення споживачів природним газом", Постановою Кабінету Міністрів України від 25.07.2012 № 705 "Про визначення гарантованих постачальників природного газу", Ліцензійними умовами провадження господарської діяльності з постачання природного газу, газу (метану) вугільних родовищ за регульованим тарифом, затвердженими постановою Національної комісії регулювання електроенергетики України від 13.01.2010 № 11, зареєстрованою в Міністерстві юстиції України 15.01.2010 за № 28/17323 (надалі – Ліцензійні умови).

Згідно з абзацом сімнадцятим пункту 1.3 Ліцензійних умов постачання природного газу за регульованим тарифом від господарської діяльності з постачання газу безпосередньо споживачам, що проводиться ліцензіатом відповідно до Ліцензійних умов, за встановленими правилами ціноутворення.

Отже, послуги з постачання природного газу за регульованим тарифом в розумінні абзацу тринадцятого статті 1 Закону України "Про захист економічної конкуренції" є товаром.

Відповідно до пункту 5.1 Методики визначення монопольного становища, товарні межі ринку визначаються шляхом формування групи взаємозамінних товарів (товарних груп), у межах якої споживач за звичайних умов може легко перейти від споживання одного товару до споживання іншого.

Послуги з постачання природного газу за регульованим тарифом не є взаємозамінними іншим послугам, оскільки перелік робіт, що входить до зазначеної послуги, не має подібних (аналогічних) за призначенням, споживчими (фізичними, технічними, експлуатаційними) властивостями, характеристиками та якісними показниками, тощо.

Таким чином, товарними межами ринку є послуги з постачання природного газу за регульованим тарифом.

Виходячи із пункту 6.1. Методики, територіальні (географічні) межі ринку певного товару (товарної групи) визначаються шляхом установаження мінімальної території, за межами якої с точки зору споживача придбання товарів (товарної групи), що належить до групи взаємозамінних товарів (товарної групи), є неможливим або недоцільним.

Територіальними (географічними) межами ринку послуг з постачання природного газу за регульованим тарифом є територія Харківської області (крім м. Харкова), на якій розташовані мережі газопроводів, що перебувають у власності та/або користуванні ПАТ «Харківгаз».

В зазначених територіальних межах послуги з постачання природного газу за регульованим тарифом надавало лише ПАТ «Харківгаз», тобто в цих межах воно не мало жодного конкурента.

Відповідно до Методики часові межі ринку визначаються як проміжок часу, протягом якого відповідна сукупність товарно-грошових відносин між продавцями (постачальниками, виробниками) і споживачами утворює ринок із сталою структурою.

З урахуванням пункту 7.1. Методики часовими межами ринку постачання природного газу за регульованим тарифом визначено 2014 рік та січень – червень 2015 року.

В зазначений період структура вказаного ринку не змінювалась.

Враховуючи наведене, відповідно до статті 12 Закону України "Про захист економічної конкуренції" ПАТ "Харківгаз" має ознаки монопольного (домінуючого) становища на ринку послуг з постачання природного газу за регульованим тарифом в межах території Харківської області (крім м. Харків), на якій розташовані розподільні газопроводи, що перебувають у власності та/або користуванні ПАТ «Харківгаз».

Об'єктами аналізу щодо визначення монопольного (домінуючого) становища є:

- послуга з розподілу природного газу в період з липня – грудня 2015 року, 2016 - 2017 рік та січень 2018 року;
- ПАТ «Харківгаз» – надавач послуг.

Споживачами послуг з розподілу природного газу є фізичні особи, фізичні особи-підприємці, юридичні особи.

Діяльність на ринках послуг з розподілу природного газу регулюється, зокрема, Законом України «Про природні монополії», Законом України «Про ринок природного газу», Кодексом газорозподільних систем, затвердженим Постановою Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг (надалі - НКРЕКП) від 30.09.2015 № 2494, зареєстрованою в Міністерстві юстиції України 06.11.2015 за № 1379/27824 (надалі - Кодекс газорозподільних систем).

Згідно з пунктом 35 частини першої статті 1 Закону України «Про ринок природного газу» розподіл природного газу – це господарська діяльність, що підлягає ліцензуванню і пов'язана з переміщенням природного газу газорозподільною системою з метою її фізичної доставки споживачам, але що не включає постачання природного газу.

У розумінні пункту 17 частини першої статті 1 Закону України «Про ринок природного газу» ПАТ «Харківгаз» є оператором газорозподільної системи (надалі – оператор ГРМ).

Відповідно до частини першої статті 39 Закону України «Про ринок природного газу» оператор газорозподільної системи не може провадити діяльність з видобутку, транспортування або постачання природного газу.

Таким чином, товарними межами ринку є послуги з розподілу природного газу.

Відповідно до пункту 6 частини першої статті 1 Закону України «Про ринок природного газу» газорозподільна система – технологічний комплекс, що складається з організаційно і технологічно пов'язаних між собою об'єктів, призначених для розподілу природного газу від газорозподільних станцій безпосередньо споживачам.

Отже, територіальними межами ринку послуг з розподілу природного газу з урахуванням вимог Методики є територія Харківської області, на якій розташовані належні ПАТ «Харківгаз» об'єкти, призначені для розподілу природного газу.

Часовими межами ринку визначено липень-грудень 2015 року, 2016 - 2017 роки та січень 2018 рік - проміжки часу, протягом яких залишалась незмінною структура ринку, співвідношення попиту та пропозиції на ньому.

ПАТ «Харківгаз» в межах території Харківської області (крім м. Харкова), на якій розташовані належні йому об'єкти, призначені для розподілу природного газу, не має конкурентів на ринку послуг з розподілу природного газу, адже споживачі природного газу не мають можливості отримувати зазначені послуги від інших ліцензіатів.

Враховуючи наведене, відповідно до частини першої статті 12 Закону України «Про захист економічної конкуренції» ПАТ «Харківгаз» має ознаки монопольного (домінуючого) становища на ринку послуг з розподілу природного газу на території Харківської області в межах належних йому об'єктів, призначених для розподілу природного газу.

За наявною у територіального відділення інформацією ПАТ «Харківгаз» протягом 2014 - 2017 років та поточного періоду 2018 року проводить «вхідний контроль» лічильників газу, у разі якщо їх повірка здійснювалась не в лабораторії ПАТ «Харківгаз».

Крім того, ПАТ «Харківгаз» розпорядженням від 28.04.2015 № 262 «Про організацію роботи по проведенню повірки промислових та побутових лічильників газу у споживачів всіх форм власності» встановило обов'язок споживачів природного газу здійснювати безкоштовний «вхідний контроль» лічильників газу, які пройшли повірку в інших спеціалізованих лабораторіях.

Листом від 14.11.2016 № 105-СЛ-5385-1116 (вх. від 14.11.2016 № 3431) ПАТ «Харківгаз» повідомило, що «вхідний контроль» проводиться його інженерами з метрології у власній лабораторії з технічного обслуговування та ремонту побутових лічильників газу. Порядок проведення «вхідного контролю» ПАТ «Харківгаз» не визначений.

ПАТ «Харківгаз» в актах перевірки вузлів обліку газу (ВОГ) рекомендує проходити чергову повірку лічильників газу в його лабораторіях, при цьому, зазначає про необхідність проведення «вхідного контролю» у разі якщо лічильник газу буде повірений в лабораторії іншого суб'єкта господарювання.

Слід зазначити, що Міністерство економічного розвитку і торгівлі України у листі від 14.03.2017 № 3421-08/8009-03, Державна служба України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів у листі від 22.03.2017

№ 603-152-7/6174 та Міністерство енергетики та вугільної промисловості України від 16.06.2017 № 03/31-5541 зазначили, що «вхідний контроль» не належить до жодного із видів повірки, визначених Законом України «Про метрологію та метрологічну діяльність», та взагалі непередбачений діючим законодавством України.

Отже, «вхідний контроль», який здійснюється ПАТ «Харківгаз», діючим законодавством не передбачений та встановлює додаткові умови для споживачів при експлуатації лічильників газу.

Проведення ПАТ «Харківгаз» «вхідного контролю» може ущемлювати інтереси споживачів, оскільки:

- передбачає необхідність вчинення додаткових дій для опломбування лічильника;
- обмежує право на вибір суб'єкта господарювання для проведення повірки.

Окрім цього, інформування ПАТ «Харківгаз» про необхідність проведення «вхідного контролю» лічильників газу, які повірені в лабораторії інших суб'єкті господарювання, а не в лабораторії ПАТ «Харківгаз», може обмежити конкуренцію на ринках послуг з організації проведення повірки ЗВТ.

Ринок послуг з організації повірки ЗВТ є конкурентним. Окрім ПАТ «Харківгаз», на цьому ринку в межах Харківської області (включаючи м. Харків) діють ТОВ НПП «Укргазгеоавтоматика», СП «Радміртех» у формі ТОВ, ПРАТ «Енергооблік», ФОП Ліненко О.Є. та ТОВ фірма «Тахіон Лімітед».

Необхідність проведення «вхідного контролю», у разі якщо лічильник природного газу повірений в лабораторії іншого суб'єкта господарювання, може надати ПАТ «Харківгаз» неправомірні переваги в конкуренції на ринку послуг з організації проведення повірки лічильників газу, оскільки передбачає вчинення для споживача додаткових заходів.

Окрім цього, внаслідок інформування ПАТ «Харківгаз» про необхідність проходження «вхідного контролю», воно здобуває переваги шляхом впливу на потенційних споживачів послуг з організації повірки лічильників газу, які у разі звернення до іншої лабораторії змушені проходити «вхідний контроль», не передбачений діючим законодавством.

Таким чином, проведення ПАТ «Харківгаз» «вхідного контролю» може призвести до обмеження конкуренції на ринках послуг з організації повірки лічильників газу.

Зазначений факт також підтверджується інформацією, викладеною у заяві ТОВ НПП «Укргазгеоавтоматика». Так, ТОВ НПП «Укргазгеоавтоматика» у заяві повідомляє про поширення ПАТ «Харківгаз» інформації про обов'язковість проведення «вхідного контролю» та неможливості підключення до мереж газопостачання без нього.

Зазначена поведінка ПАТ «Харківгаз» може завдати шкоди інтересам суб'єктам господарювання, які здійснюють діяльність на ринку послуг з організації повірки лічильників газу.

Враховуючи наведене, дії ПАТ "Харківгаз", які полягають у зобов'язання споживачів проходити «вхідний контроль» лічильників газу, у разі якщо вони повірені у лабораторіях інших суб'єктів господарювання, містять ознаки порушення законодавства про захист економічної конкуренції, передбаченого частиною першою статті 13, пунктом 2 статті 50 Закону України "Про захист економічної конкуренції", у вигляді зловживання монопольним (домінуючим) становищем на ринку послуг з розподілу природного газу, що можуть призвести до обмеження конкуренції на ринках послуг з організації повірки лічильників газу, які були б неможливими за умов існування значної конкуренції на ринку.

Враховуючи викладене, керуючись статтею 46 Закону України «Про захист економічної конкуренції», адміністративна колегія Харківського обласного територіального відділення Антимонопольного комітету України надає ПАТ «Харківгаз» (ідентифікаційний код – 03359500) такі

РЕКОМЕНДАЦІЇ:

Припинити дії, які полягають у зобов'язанні споживачів проходити «вхідний контроль» лічильників газу, у разі якщо вони повірені у лабораторіях інших суб'єктів господарювання, та містять ознаки порушення законодавства про захист економічної конкуренції, передбаченого частиною першою статті 13, пунктом 2 статті 50 Закону України "Про захист економічної конкуренції", у вигляді зловживання монопольним (домінуючим) становищем на ринку послуг з розподілу природного газу, що можуть призвести до обмеження конкуренції на ринках послуг з організації повірки лічильників газу, які були б неможливими за умов існування значної конкуренції на ринку.

Про виконання рекомендацій повідомити територіальне відділення в 1-місячний термін з дня їх отримання із наданням копій підтверджуючих документів.

Звертаємо увагу, що згідно з частиною другою статті 46 Закону України «Про захист економічної конкуренції» рекомендації органів Антимонопольного комітету України підлягають обов'язковому розгляду органами чи особами, яким вони надані.

Крім того, відповідно до частини третьої статті 46 вищезазначеного Закону, за умови виконання положень рекомендацій у разі, якщо порушення не призвело до суттєвого обмеження чи спотворення конкуренції, не завдало значних збитків окремим особам чи суспільству та вжито відповідних заходів для усунення наслідків порушення, провадження у справі про порушення законодавства про захист економічної конкуренції закривається.

Голова колегії

Гейда І.О.

Члени колегії

Трегубець Н.О.

Приймак Є.Б.

Аврамова С.П.

Печенізька А.С.

Тевелєва Ю.В.